

Moda kobieca XIX w. obficie czerpała inspiracje z ubiorów historycznych (od renesansu do pocz. XIX w.) i orientalnych (Turcja i Imperium Osmańskie, Bliski Wschód, Japonia, Chiny). Dwa główne cele badawcze projektu odzwierciedlają powody podjęcia badań. Pierwszy dotyczy wykorzystania tego rodzaju inspiracji w modzie kobiecej w Polsce, co nie było dotychczas przedmiotem badań. Analizując autentyczne ubiory i akcesoria mody w kolekcjach muzealnych, malarstwo portretowe i inne źródła wizualne, graficzne i źródła literackie, ustalę, jakie inspiracje historyczne/orientalne pojawiały się w ubiorach rzeczywistych noszonych w Polsce i jakie niosły one znaczenia w kontekście artystycznym i społecznym. W szczególności ci, porównuję modę w Polsce i Europie Zachodniej, zbadam, czy występowały u nas jakie oryginalne tematy. Rezultaty tych badań będą pomocne w interpretacji XIX-wiecznych ubiorów i wielu dzieł sztuki, zwłaszcza malarstwa portretowego.

Drugi cel badawczy jest bardziej ogólny. Dotyczy natury historyzmu i orientalizmu w XIX-wiecznej modzie i proponuje nowy sposób spojrzenia na te zjawiska. Moją analizę z różnymi perspektywami. Podejście skoncentrowane na przedmiocie (autentycznych ubiorach i akcesoriach) i jego własnościach materialnych (tkanina, kolor, konstrukcja) stanowi istotę studiów muzealnych. Historyzm i orientalizm w modzie moją te badania w powiązaniu ze sztukami przedstawiającymi, zwłaszcza malarstwem, jako instrumenty stylizacji modnego ubioru i zintensyfikowania jego wyrazu estetycznego. Oba podejścia dają już interesujące wyniki. Moją tak się poszerzy badany obszar wychodząc poza obiekt i wizerunek, poza punkt widzenia krawcowej i malarza, i spojrzenie z perspektywy noszącej strój kobiety. Moją analizować, z jakich powodów kobiety o określonej pozycji wybierały tego rodzaju ubiory i na jakie okazje, co motywowało te wybory i jakie konkretnie elementy inspirowane przez stroje historyczne/orientalne pojawiały się w określonych okolicznościach i sytuacjach towarzyskich. Jakie potrzeby psychologiczne i społeczne były przez nie zaspokajane? Jaki wpływ na sposób włączania takich elementów do modnego ubioru miały z jednej strony nakazy etykiety, a z drugiej wiedza historyczna/etnograficzna? Ta bardzo obiecująca perspektywa nie była dotąd wykorzystana, a ja spróbuję odpowiedzieć na te pytania.

Najtrudniejszym wyzwaniem jest jednak zintegrowanie tych perspektyw dla lepszego zrozumienia historyzmu i orientalizmu w modzie kobiecej jako złożonych zjawisk. Zaproponuję zintegrowany model teoretyczny pozwalający analizować ubiory inspirowane strojami historycznymi/orientalnymi w procesie ich wyboru i noszenia w określonych sytuacjach. Takie podejście pozwala uwzględnić zarówno materialne właściwości obiektu i wyraz stylistyczny ubranej postaci, jak i niesione przez nie znaczenia. Model zbudowany jest w oparciu o potwierdzony w źródłach odbiór tego rodzaju ubiorów jako posiadających „pozór kostiumu” oraz to, że istotnie w taki sposób ich używano, tzn., że niosły dodatkowe znaczenia związane z odgrywaniem przez kobiety czasowo przyjętej roli. Stawała się ona aktorką w „komedii manier”, ukostiumowaną stosownie do swojej pozycji, wieku, warunków fizycznych, scenografii i charakteru „scenicznej” postaci. Takie spojrzenie wydaje się szczególnie uzasadnione w odniesieniu do mody kobiecej w XIX w., która – w odróżnieniu od powściągliwej i zuniformizowanej mody męskiej – korzystała obficie z inspiracji historycznych i orientalnych w „normalnym” ubiorze, a nie tylko strojach na bale kostiumowe. Tego rodzaju „teatralne” mody były domeną i prerogatywą kobiet. Ówczesni komentatorzy wskazywali słabszą pozycję kobiet w społeczeństwie jako na główny czynnik skłaniający je do poszukiwania w modzie autoekspresji nieosiągalnej w innych obszarach życia. Model zostanie opracowany przez analizę indywidualnych przypadków noszenia/przedstawiania zawierających takie elementy strojów przy pomocy interdyscyplinarnego aparatu czerpiącego z dorobku historii i teorii mody, historii sztuki, studiów teatralnych i filmoznawczych.